

As cantareiras: Poesías popular oral

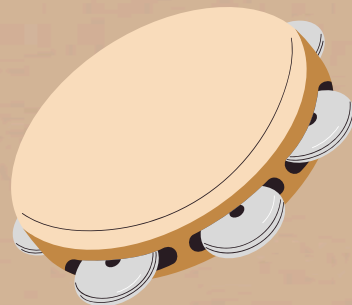
Día das letras galegas 2025



Información

Foron creadoras e transmisoras de arte e beleza malia a vida difícil que lles tocou vivir. A través delas, Adolfin e Rosa Casás Rama (Cerceda), Eva Castiñeira (Muxía), e Prudencia e Asunción Garrido Ameixenda e mais Manuela Lema Villar, as tres Pandeireteiras de Mens (Malpica de Bergantiños) falecidas hai máis dunha década, a Real Academia Galega renderalles homenaxe no Día das Letras Galegas 2025 ás cantareiras e á poesía popular oral. Así o acordou a institución na sesión plenaria ordinaria celebrada este mediodía no pazo de María Pita, na que se referendou unha candidatura múltiple representativa “das moitas persoas, sobre todo mulleres, que por toda Galicia coidaron, arrequentaron e transmitiron” unha tradición centenaria que segue a deixar pegada nas novas xeracións.

Cantareiras e pandeireteiras xorden no contexto das rogas, os traballos de axuda mutua entre a veciñanza da sociedade labrega, na que a conclusión desas tarefas se celebraba con música e baile. Pero cando a finais do século XIX os coros compilaron as músicas populares, a imaxe que se fixou como icona foi a do gaitero que, acompañado co tambor, exercía o seu oficio no espazo público, ignorando as achegas da cantareiras e pandeireteiras, relegadas á esfera privada. Por iso, aínda habendo un enorme número de mulleres que compuxeron e transmitiron cantigas populares, a maioría delas permaneceu no anonimato.



XUNTA
DE GALICIA

1 As cantareiras: Poesías popular oral

Día das letras galegas 2025

As cantareiras galegas son mulleres que interpretan cancións tradicionais de Galicia, preservando o patrimonio cultural a través do canto



Información

frecuentemente acompañadas de pandeiretas, palmas ou outros instrumentos típicos.

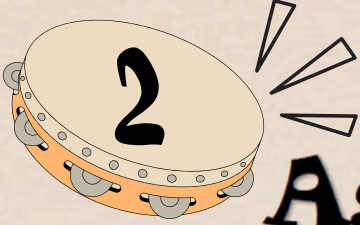


As súas cancións narran historias da vida cotiá e son transmitidas oralmente entre xeracións

Vestidas con traxes tradicionais, forman parte esencial de festas e romarías, mantendo viva a tradición e conectando coa identidade galega.



Hoxe en día, seguen sendo unha referencia cultural, adaptándose aos tempos modernos sen perder a esencia das súas raíces.



As cantareiras: Poesía popular oral

Día das Letras galegas 2025



**GALICIA É UNHA NAI
VELLIÑA, SOÑADORA:
NA VOZ DE GAITA RISE,
NA VOZ DE GAITA CHORA!**

MANUEL MARIA , OS SOÑOS NA GAIOLA.



A pandeireta é un pandeiro pequeno e redondo con ferreñas, que se toca movéndoo cunha man e golpeándoo contra a outra.



A gaita é un instrumento musical de vento que consta dun fol, que se enche soprando, e de varios tubos de madeira por onde sae o aire ao premer o fol entre o brazo e o costado.



O bombo é un instrumento musical, formado por unha caixa redonda coas bases de pel, que se toca batendo nelas cunhas mazas.



A zanfona é un instrumento musical de corda con teclado, que funciona mediante unha manivela que fai xirar un disco de madeira impregnado en resina que ao fretar as cordas produce o son.



Unha culler, que se toca como instrumento musical, adoita tocarse en números pares. As culleres pódense realizar golpeando unha culler contra a outra como un instrumento de percusión idiófona, semellante ás castañuelas.



As cunchas son un instrumento musical formado por un par de cunchas de vieira que se tocan unha contra a outra.



A flauta é un instrumento musical de vento formado por un tubo oco con varios buratos.



O charrasco é un instrumento musical de percusión constituído por unha caixa con muescas na superficie, que se toca frotando unha vara verticalmente.



O pandeiro é un instrumento musical de percusión composto por un arco de madeira en forma de rectángulo sobre o que se suxeita unha pel estirada, que se toca golpeándoo coas mans, os cotenos etc.



O acordeon é un instrumento musical de vento formado por un fol, que se estende e contrae, e dúas caixas, unha a cada extremo do fol, cunha serie de teclas correspondentes aos sons que emiten.



A requinta é unha frauta pequena dunha soa chave.



A ocarina é un pequeno instrumento de vento, de forma oval e xeralmente de barro, provisto dunha embocadura lateral e dunha serie de orificios distribuídos en dúas liñas de catro para cada man.



As tarrañolas son un instrumento musical popular formado por dúas pezas planas de madeira, pequenas e alongadas, que se encaixan entre os dedos e se tocan baténdoas unha contra a outra.



O tamboril é un tambor pequeno que se toca cunha ou dúas baquetas e que normalmente se leva pendurado do pulso esquerdo ou do cinto.



XUNTA
DE GALICIA



ies
auga
da laxe

As cantareiras: Poesías popular oral

Día das letras galegas 2025



Información

Manuela Lema Villar

Manuela Lema Villar (1913-1993) fue una escritora y activista española, destacada por su defensa de los derechos de las mujeres y su participación en movimientos sociales y políticos durante la dictadura de Franco. Su trabajo en la literatura y la educación estuvo marcado por su compromiso con la mejora de las condiciones de vida y trabajo de las mujeres, en un contexto de represión. Aunque su obra no fue ampliamente difundida en su tiempo, su legado ha sido reconocido recientemente por su contribución a la literatura y a la lucha feminista en España.

As cantareiras: Poesías popular oral

Día das letras galegas 2025

Información



Rosa Casás Rama (1913-2005)

Filla de nai solleira e sobriña de Adolfina.

Emigra a Nothingham e na década dos oitenta regresou a Galicia.

Destacou polo seu enxeño e polos moitos estilos empregados.

Adolfina Casás Rama (1912-2009)

Comezou a súa traxectoria en labores agrarios onde cantaba xunto a súa sobriña Rosa Casás Rama.

Foron figura homenaxeada para as letras Galegas no ano 2024.

No cancioneiro popular Galego están recollidas moitas cantigas delas por Dotothé Schubart e Antón Santamarina.



XUNTA
DE GALICIA

As cantareiras: Poesías popular oral

Día das letras galegas 2025

Eva Castiñeira

Tres anos despois, a voz de Eva Castiñeira quedou rexistrada, canda as interpretacións de Florencio López Fernández, o cego dos Vilares, no álbum Recolleita, coordinado por Pablo Quintana. As melodías da cantareira tamén se integraron no álbum Galicia no país das maravillas (1986), gravado no estudio dublinés Windmill Lane e no que tamén participaron tres novas tocadoras, Elisa Segade, Cristina García e Pilocho Rivas.

Información

Eva Castiñeira (1926-2010), veciña do lugar de Agranazón, en Muxía, aos oito anos de idade xa cantaba nos bailes e romarías con outras dúas pandeireiras veciñas da bisbarra e coa súa irmá Engracia. Coma moitas mulleres do seu tempo, emigrou á Coruña para traballar no servizo doméstico e asentouse no barrio de San Pedro de Visma. A principios da década dos 80 traballaba como asistente na casa dun dos socios da discográfica Ruada, que se decatou do seu talento musical e lle falou dela a Rodrigo Romaní. Pouco despois, en 1981 e convidada por Milladoiro, Eva convertíase, canda a súa sobriña, na primeira pandeireira en subir a un escenario cun grupo folk, nun concerto celebrado no pavillón de deportes da Coruña.



Comezaba así un novo ronsel que se proxecta ata as Tanxugueiras, pasando por Leilía, grupo que lle dedicou á memoria de Eva Castiñeira o seu disco Consentimento (2012), dende a consciencia de que, coma tantas mulleres creadoras e artistas, non obtivera en vida o recoñecemento merecido.

Outras Músicas

Outras músicas que lle debemos a Eva Castiñeira son o "Valse de Agranazón", que ten interpretado Xabier Díaz; "Ao pasar pola Coruña", incluído por Luar na Lubre no disco Mar maior (2012), e cantada tamén por Pinto de Herbón nos tempos do rock bravú e en concerto con Manu Chao; ou a chamada "Jota de Eva" que Leilía incluíu, cantada por ela mesma, no devandito disco de homenaxe.



XUNTA
DE GALICIA

As cantareiras: Poesía popular oral.

Día das letras galegas 2025



Fillas de Casandra .Sara é a voz e percusión e María é a voz, percusión e piano. En pouco máis dun ano xa tiñan tres cancións publicadas e varios directos con combinación de tradición musical, oral e modernidade.

As fillas de Casandra son da cidade de Vigo. Aínda así conocéronse nunhas xornadas da plataforma viguesa Feminismo Unitario nas que cada unha iba a actuar pola súa conta, pero acabaron tocando xuntas. Despois diso realizaron algún concerto máis e se convertiron nun dúo .

Así se abriron paso seguindo a estela de referencias como as Tanxugueiras ou Leilía e recollendo o legado das cantareiras e pandereteiras autóctonas. As súas señas de identidade son o feminismo e a reivindicación da muller artística.



As cantareiras: Poesías popular oral

Día das letras galegas 2025

Información



Tanxugueiras é un grupo de pandeireteiras orixinarios de Galicia formado por Aída Tarrío e as irmás xemelgas Olaia e Sabela Maneiro. O grupo traballa co xénero da música tradicional galega tratando de dotar ás pezas dun son máis moderno, que as aproxime ao estilo das músicas do mundo ou mesmo do pop. Así mesmo, búscase facer fincapé en temas como o empoderamento da muller.

Entre a rica tradición musical galega, dominada polo son da gaita, tamén destacan os grupos de pandeireteiras e cantareiras que, xunto ás orquestras e bandas, amenizaron e amenizaron as festas e eventos das distintas vilas e vilas da Comunidade Galega. . Nestes grupos femininos recóllese boa parte da música galega de tradición oral, na que ritmos de alalás, muñeiras e xotas, entre outros, son o acompañamento de todo tipo de letras como romances, cantigas de amor, cantigas locais, humorísticas. e un longo etcétera.

A fama de Tanxugueiras comezou moito antes de sacar o seu primeiro disco. A principios de 2017 fíxose viral nas redes sociais un vídeo no que aparecían cantando unhas panadeiras antes dun concerto coa Banda das Crechas en Glasgow. En 2017 colaboraron na canción "Pepa", do seu primeiro disco. A banda da loba.4



XUNTA
DE GALICIA

